

magyar gyártmányú fegyverek hiteles története, valamint az állítólagos baráti rendőrkapcsolat Saviék és a bűnüldözés egy-másfél évtizeddel ezelőtti magyar le-téményesei közt. Nem hivatalos infor-mációként mindenestre gyakran felme-rül, hogy a több 9 és egy 7,65 milliméteres kaliberű magyar pisztolyt eredetileg a há-

borút vívó Horvátországnak szánták, en-nek az „üzletnek” a leállítását után, éppen az egyenruhás barátok révén kerülhettek a bűnöző olasz rendőrökhöz. Az ügyvéd ez irányú kérdéseit a magyar hatóságok nem is akarták meghallani, noha a fegy-verekek azonosító számai is ismertek.

FAHIDI GERGELY

HUSZONÉVESEK ÉS A TÖRTÉNELEM

Hallgat a múlt

Aggasztóan hiányosak a fiatalok, köztük az egyetemisták történelmi ismeretei – kongatják sokan a vészharangot, míg mások szerint a fejben tartott lexikonok ideje lejárt.

Mikor lépett ki Magyarország a Szovjetunióból? – politológus-hallgatóktól kérdezték ezt egy szakkollégiumi felvételin. Többen rávág-ták: 1989-ben. Ehhez képest semmiség, hogy nem tudtak két frakcióvezetőt mon-dani a mostani parlamentből, és fogalmuk sem volt arról, kik voltak legutóbb a győze-lemesélyes amerikai elnökjelöltek. Törté-nészszakosok is lepték már meg tanáru-akat, például amikor a két világháború kö-zötti Magyarországból vizsgázni készülő, negyedéves hallgató még a trianoni béke-szerződés aláírásának évét sem tudta meg-mondani. Máshol arra a kérdésre, milyen ideológia jellemezte Magyarország politikai rendszerét 1956 és 1989 között, a konzervati-vizmus volt a válasz, amit rövid gondolkodás után szociáldemokráciára gondolt javítani az egyetemista. Bölcsészek tippelték már Ma-gyarország 1920 és 1944 kö-zötti kormányzójának Kádár Jánost és Mikszáth Kál-mánt is. A Terror Háza 2006-ban a Sziget Fesztivá-lon végzett felméréséből pe-dig az derült ki, hogy a meg-kérdezettek között több is volt, aki 1956 szereplőjének gondolta Kossuth Lajost és Petőfi Sándort. A Kádár-korról viszont leg-alább annyit tudtak, hogy „nem demokrá-cia”.

Átfogó felmérés nem készült arról, hogy mennyire ismerik a rendszerváltás táján születettek Magyarország 20. száza-

di történelmét, de abban egyetértettek a HVG által megkérdezett tanárok, törté-nészek és szociológusok, hogy a többség ismeretei igen hiányosak. Az egyetemi oktatók azt panaszo-lják, hogy egyre gyat-rább tudású diákok kerülnek hozzájuk, s a felsőoktatás – különösen az első egy-két évben – szinte középiskolaként funkcionál. A hallgatói létszám ésszerűtlen növe-lésének eredményeként olyanok is bejut-nak egyetemre, akik erre „szellemileg nem alkalmasak” – fogalmazott a HVG-nek Vonyó József, a Pécsi Tudományegye-tem tanára. Ez a helyzet nem is változik

1988: a rendőrök által lefogott Orbán Viktor. Nem vált még történelemmé a rendszerváltás

mindaddig, amíg az egyetemek anyagilag abban érdekeltek, hogy minél több hall-gatójuk legyen. „Az egyetemi oktatók legodaadóbb része ideje jó részét tölti az-zal, hogy helyesírást, jegyzetelést, szöveg-szerkesztést, logikai összefüggésrendszert

1989: Kádár temetési menete. Különböző narratívák

stb. tanít, a dolgozatokat egy középiskolai tanár lelkiismeretességével javítgatja, és »beszédértelem« gyakorlatokat tart” – ír-ta egy éve Ormos Mária történész, egye-temi tanár az Élet és Irodalomban.

Ormos most a HVG-nek azt mondta: „nem a fiatalok romlottak le agyilag”, az oktatás színvonala ijesztően alacsony, a leendő elitet mind nehezebb kiválasztani, miközben az országnak széles értelmi-ségi rétegre lenne szüksége. „Három év alatt nem lehet a magyar és az egyetemes történelmet megtanítani. Ha zseniket ok-tatnánk, akkor sem” – magyarázta a törté-nész, aki mindmiatt már csak a mester-képzésben vállal órát. Elvileg már az álta-lános iskolában része a tananyagnak a Rákosi-korszak, az 1956-os forradalom és szabadságharc, a Kádár-korszak, sőt a ma-gyar társadalom átalakulása, a határon túli magyarok helyzete és a rendszervál-tás is. A gimnázium utolsó évében a diákoknak ismerniük kellene például a há-borús bűnös, a népbíróság, a jóvátétel, a kitelepítés, a lakosságcsere, a pártállam, az internálás, a munkástanács, az ellenzé-ki mozgalmak és a reformszocializmus fogalmát. „Tipikus, hogy nem jut elegendő idő a 20. század második felére, a Kádár-korszakról például alig esik szó” – mutatott rá a hiányosságok egyik okára Miklósi László, a Történelemtanárok Egy-letének elnöke. A lemaradás rendszerint nem véletlen – véli Miklósi –, mivel a ta-nárok sem mindig érzik elég felkészült-nek magukat arra, hogy 1956-ról vagy a Kádár-korról beszéljenek.

A 20. század történelmével kapcsolatosan a felnőtt lakosság fejében is zűrzavar és tudatlanság van – derült ki Vásárhelyi Mária 2001 és 2006 között készített felméréséből. Trianonról, a Horthy-korszakról, a holokausztról, 1945-ről, 1956-ról, a Kádár-rendszerrel és a rendszerváltásról is gyökeresen eltérő narratívák élnek egymás mellett a közvéleményben – állapította meg a szociológus, akinek összegzése szerint: keveset tudunk, viszont mindenről határozott véleményünk van.

„A rendszerváltás még nagyon közeli, a társadalom is küszködik a feldolgozásával” – indokolta Tallai Gábor, a Terror Háza programigazgatója, hogy sok családban miért nem beszélgetnek a múlttól, a régi történetek miért nem válnak történelemmé. A múzeum kiállításainak látogatottsága alapján mindenesetre ő biztos abban, hogy a huszonéveseket érdekli a történelem, legalábbis ha az ő nyelvükön – mondjuk az érzelmeikre hatva – mesélnek róla. Tallai úgy véli, Nagy Imre újratemetésének 20. évfordulója nagy lehetőség annak átgondolására, hogy mit adott a rendszerváltás az országnak, a fiataloknak.

Nem igaz, hogy a mostani egyetemisták butábbak lennének – fakadt ki a HVG-nek Kovács Attila, a Szegedi Tudományegyetem történelem szakos hallgatója. Igaz, ő is meglehetősen zaklatottan mesélt a társadalomtudományi szakkollégiumba felvételizőkről szerzett tapasztalatairól, de ezzel együtt véli úgy, inkább csak más a tudásuk, például nem tartanak mindent fejben, de tudják használni az internetet. Ennek is van veszélye. „A fiatalok a médiából szereznek információt, és így torzított világot látnak” – mondta Gábor Kálmán ifjúságkutató, az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet munkatársa. Hozzáteve, demokráciában többet kell foglalkozni a fiatalokkal, viszont ennek éppen az ellenkezője történt az elmúlt húsz évben.

Gyarmati György történész, egyetemi tanár leginkább azt fájlatja, hogy a fiatalok közül kevesen tudnak szövegértően olvasni. Szerinte nem kell, hogy tudják a jelenkort, inkább a könyveket kellene felfedezni. „Demokrácia és jogállamiság című szöveg alatt a honi közélet permanens átokfutásának ismeretét kérjük tőlük számon? Nagyon is egészséges és normális, ha ebből a fiatalok, köszönik, de nem kérnek. Még akkor is, ha idővel ez patinásodik történelemmé.”

HVG-ténytár

Benépesülő naptárak: jeles napok dömpingje

Egyre több emléknappal rakják tele a világi naptárakat: ma már a méheknek meg a balatoni halaknak is külön napjuk van például a hazai kalendáriumokban (április 30., illetve július 31.), a vakvezető kutyáknak pedig egyenesen világnapot adományozott (április 27.) pár éve a szóban forgó ebek angliai világszövetsége. Az egyes naptárakban feltün-

tizedekben az ENSZ, amely egymaga 67 ilyen dátumot jelölt ki az anyanyelvek nemzetközi napjától (február 21.) egészen a helyek napjáig (december 11.). Az emléknappok adományozásának lehetősége a hazai jogalkotók fantáziáját is megmozgatta. Ennek nyomán nemcsak a kommunizmus, illetve a holokauszt áldozatainak van itthon

Egészségügyi emlék- és akciónapok

Név	Dátum	Megjegyzés
A lepra elleni harc világnapja	január 30.	1953 óta rendezik meg
A betegek világnapja	február 11.	II. János Pál kezdeményezésére 1993-tól tartják
Az epilepszia világnapja	február 14.	Szent Valentin napján rendezik meg 1997 óta
Az autizmus világnapja	április 2.	Az ENSZ kezdeményezésére 2008-ban tartották meg először
Egészségügyi világnap	április 7.	Az Egészségügyi Világszervezet javaslatára 1948 óta tartják
Nemzeti rákellenes nap	április 10.	Dollinger Gyula születésnapja, aki 1902-ben itthon megalakította az első Országos Rákbizottságot; 1933 óta ünneplik
A Parkinson-kór világnapja	április 11.	Az 1755-ben e napon született James Parkinson angol orvos írta le elsőként e kör tüneteit; 1997 óta ünneplik
Az asztma világnapja	május 7.	1998 óta tartják
Az ápolónők nemzetközi napja	május 12.	Florence Nightingale ápolónő születésnapja, aki a krími háborúban ápolónőket toborzott; itthon 1972-ben kezdik ünnepelni
A vérédek világnapja	június 14.	E napon született Karl Landsteiner Nobel-díjas orvos, aki felfedezte az ABO-vércsoportosztályozást; 2005 óta tartják
A cukorbeteg világnapja	június 27.	1991 óta rendezik meg a WHO kezdeményezése nyomán
A szoptatás világnapja	augusztus 1.	1992 óta tartják
Az Alzheimer-kór világnapja	szeptember 21.	1994-ben tartották meg először
A hallássérültek világnapja	szeptember utolsó vasárnapja	1958 óta emlékeznek meg e napról
A lelki egészség világnapja	október 10.	Magyarországon 1994 óta ünneplik
A csontritkulás világnapja	október 20.	Magyarországon 1996-ban rendezték meg először
A dadogás elfogadásának világnapja	október 22.	1998 óta tartják meg
A krónikus tüdőbetegség világnapja	november 3. szerdája	A hörgősvorvadással járó krónikus betegségre figyelmeztet; 2002 óta rendezik meg
Az AIDS elleni világnap	december 1.	A WHO kezdeményezte 1998-ban
A sztómások világnapja	december 2.	A hasfalra kiültetett vesevezetékkel vagy bélel élő betegeknek hívja fel a figyelmet; 1993-ban kezdik ünnepelni
Fogyatékos emberek napja	december 3.	Az ENSZ kezdeményezésére 1992 óta tartják meg

Forrás: Wikipédia, Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár (Győr)

tett jeles dátumok időnként pusztán marketingcélokra látszanak szolgálni. A lakás-kultúra napját (június 6.) az Európai Bútorkezes Szövetsége, a tojás világnapját (október második péntekje) a Nemzetközi Tojásszövetség, a biztosítási világnapot (szeptember 20.) pedig eredetileg néhány osztrák biztosítótársaság találta ki, illetve vitte be a köztudatba. Az üzleti ihletésű naptárszerkesztés nem maradt válasz nélkül: a fogyasztói társadalom néhány kritikus csoportjának fellépése nyomán újabban egy vásárlásmentes nap (november 27.) és egy autómentes világnap (szeptember 22.) is feltűnt a kalendáriumokban. A különféle magasztosnak szánt emlék- és akciónapok kitűzésében aktív szerepet vállalt az utóbbi év-

emléknappjuk (február 25., illetve április 16.), hanem különös módon a polgári titkosszolgálatoknak is (március 1.). A különféle egyenruhásoknak előszeretettel adományozott ünnepnapok sokszor egybeesnek az adott hivatáshoz kötődő vagy legalábbis ahhoz kötni kívánt egyházi szentek ünnepével, a tűzoltók esetében például Szent Flórián (május 4.), a rendőrök esetében Szent György (április 27.), a volt határőrök Szent László (június 24.), a börtönőrök és -nevelők Szent Adorján (szeptember 8.) napjával. Az év 365 napja közül ma már nagyjából minden második ki van nevezve valamilyen nevezetes dátummal, május 5-én például egyszerre tartják emléknappjukat az atléták, illetve az asztmások.